

**ВІДГУК****офіційного опонента****Большакової Анастасії Миколаївни****на дисертацію Ветрової Наталії Володимирівни****«Психологічні особливості мотивації підприємницької діяльності у
студентському віці», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 053 – психологія**

Професіоналізація – основне новоутворення студентського віку. Підприємництво є альтернативним напрямком для реалізації студентами професійних компетентностей, яких вони набувають у процесі здобуття вищої освіти. Прихід молоді в підприємництво сприятиме її самозайнятості, підвищенню рівня життя, задовольнить її потреби матеріального та соціального характеру й слугуватиме економічному становленню в країні, що особливо важливо в період воєнного лихоліття та поствоєнний час. У даному контексті та з огляду на недостатню розробленість у сучасній психологічній галузі проблема мотивації підприємницької діяльності в студентському віці, піднята в дисертаційному дослідженні Наталії Володимирівни Ветрової, характеризується безперечною актуальністю, є практично значущою та евристично плідною.

Рецензована робота характеризується глибокою інформативністю, багатоаспектністю, високим рівнем наукової новизни та теоретичної цінності. Привертає особливу увагу верифікований ряд типологічних профілів підприємницької мотивації та регулятивно-стильові характеристики суб'єктів трудової діяльності щодо типів підприємницької мотивації.

Найбільш істотними науковими результатами, отриманими здобувачкою, є визначення типізованих особливостей мотивації підприємницької діяльності у студентському віці; регулятивний потенціал полівмотивованості до підприємницької діяльності, за умови якої у студентів актуалізується спрямованість на побудову кар'єри та інтерес до змісту праці;

демонстрація негативного впливу зниження вмотивованості до праці та підприємницької мотивації на актуалізацію кар'єрних орієнтацій і мотивів збагачення. У дослідженні *поглиблено розуміння* вікової специфіки розвитку підприємницьких мотивів, типологічних особливостей підприємницької мотивації у юнацькому віці; студентського віку як сенситивного для розвитку підприємницької мотивації періоду; розвитку підприємницької мотивації як вираження прагнення до досягнень, свободи, ініціативності, інноваційності через удосконалення власної особистості та усвідомлення ризиків підприємництва; *розширено діапазон* засобів психологічного супроводу розвитку мотивації підприємницької діяльності у студентському віці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується, з одного боку – ґрунтовним вивченням і глибоким аналізом наукових праць, належною методологічною базою, що включає теоретичні й емпіричні методи та методики, методи математико-статистичної обробки даних (параметричні та непараметричні критерії порівняння вибірок, кластерний аналіз, дисперсійний аналіз) з наступною якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням; з іншого боку – логікою подання та розкриття понятійного апарату дослідження через об'єкт, предмет, мету, які відповідають темі дисертації; послідовним розв'язанням поставлених завдань; репрезентативною джерельною базою (193 найменування, з яких 39 – іноземною мовою); апробацією дослідження на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Практична значущість роботи полягає у створенні розвивальної програми з розвитку мотивації до підприємницької діяльності осіб студентського віку, ефективність якої доведено і яка може бути застосована у діяльності психологічної служби вищої школи.

За результатами аналізу окремих *структурних характеристик дисертаційного дослідження* констатуємо про його чітку традиційну структуру.

У вступі чітко окреслено актуальність теми дисертаційної роботи, науково коректно сформульовано мету, яка конкретизується у завданнях. Чітко визначено об'єкт та предмет дослідження, що відображають визначену тему та дотримують узгодженості під час викладу змісту дисертації. Логіка оповіді в роботі та висновки відповідають структурі й змісту сформульованих завдань.

У першому розділі дисертаційної роботи детально проаналізовано наукові підходи до психологічної характеристики здійснення підприємницької діяльності, вичерпно окреслено психологічні особливості становлення мотиваційної сфери особистості в студентському віці, ґрунтовно представлено особу студентського віку як суб'єкта трудової діяльності, згенеровано визначення підприємницької мотивації, в розрізі якого, власне, проводилось дослідження.

У другому розділі характеризується методика та комплекс психодіагностичних методик щодо дослідження психологічних особливостей розвитку мотивації підприємницької діяльності студентів. Емпірично досліджено вікову динаміку підприємницьких мотивів у залежності від специфіки провідної діяльності; визначено типологічні особливості підприємницької мотивації суб'єктів трудової діяльності; окреслено регулятивно-стильові особливості суб'єкта трудової діяльності з різними типами мотивації підприємницької діяльності.

У третьому розділі авторкою презентовано програму з розвитку мотивації до підприємницької діяльності осіб студентського віку, ефективність якої переконливо доведена відповідними контрольними дослідженнями.

Завершують роботу розгорнуті висновки, які узагальнюють її зміст, є логічними, відбивають основні результати дисертаційного дослідження.

Проаналізувавши основну частину роботи, приходимо до висновку, що в ході виконання дослідження поставленої мети було досягнуто, завдання виконано, дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Дослідниця продемонструвала вміння самостійно ставити й аргументовано розвивати актуальні проблеми у психологічній галузі, пропонувати шляхи їх розв'язання.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу» (державний реєстраційний номер 0121U100712 від 20.01.2021 р.).

Головні аспекти та підсумки дослідження викладені у 3 наукових працях, у яких повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає чинним вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційної роботи. Порухень академічної доброчесності у публікаціях автора та дисертації виявлено не було.

Дискусійними положеннями та зауваженнями до змісту дисертації є наступне.

1. В емпіричній частині дослідження автором недостатньо обґрунтовано той факт, що відповідно до предмету та мети дослідження вивчалась мотивація підприємницької діяльності осіб саме студентського віку, для яких провідною є навчально-професійна діяльність, утім дана категорія досліджуваних визначена дисертанткою в якості суб'єктів трудової діяльності. Така суперечність вимагає додаткового роз'яснення.

2. На нашу думку, робота тільки би виграла, якби у ній був порівняльний аналіз мотивації підприємницької діяльності в залежності від таких незалежних змінних, як регулятивно-стильові профілі та досвід підприємницької діяльності.

3. Робота виграла, якби автором було показано не тільки такі безумовно важливі психологічні чинники мотивації на підприємництво, як особливості монетарних атитюдів та кар'єрні орієнтації, а й особливості самоактуалізації, мотивів професійної діяльності.

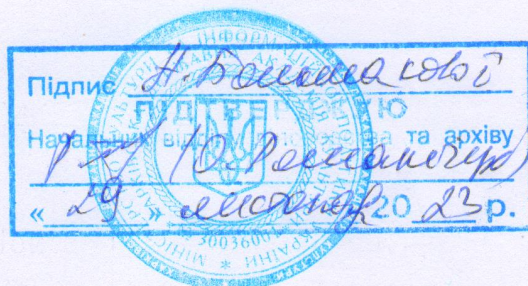
Наведені дискусійні положення та зауваження не впливають та не знижують значущості дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Н. В. Ветрової виконано на високому науковому рівні, а отримані нові науково обґрунтовані експериментальні результати є суттєвим внеском у вікову та педагогічну психологію.

Дисертаційне дослідження, виконане Ветровою Наталією Володимирівною за темою «Психологічні особливості мотивації підприємницької діяльності у студентському віці», є самостійним, завершеним, творчим науковим дослідженням, яке відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Ветрова Наталія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

Офіційний опонент:

Доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології, педагогіки та філології
Харківської державної
академії культури

Анастасія БОЛЬШАКОВА



На електронний документ накладено: 2 (Два) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІІТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;



Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: БОЛЬШАКОВА АНАСТАСІЯ МИКОЛАЇВНА 2835110027;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2835110027;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000004E0D15019A0A5204;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 10:59 14.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 10:59 14.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)

Підпис № 2 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: БОЛЬШАКОВА АНАСТАСІЯ МИКОЛАЇВНА 2835110027;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2835110027;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000004E0D15019A0A5204;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 11:00 14.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 11:00 14.12.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)